

Det grønne arkivskapet

NINA ELISABETH INGEBRETSSEN

Vi befinner oss i topografisk arkiv på Arkeologisk museum i Stavanger (AmS). Det står der sammen med de andre arkivskapene – det grønne arkivskapet – blant nye og eldre skap i ulike sjatteringer av grått og hvitt og med ulike fronter ut fra arkivskapsmoten det året de ble produsert. Dette er ingen utredning om arkivskapenes typologi og kronologi, ei heller noen innføring i arkivets oppbygning, men en liten hilsen til Jenny-Rita Næss fra det grønne arkivskapet som står der som et minne om den tidlige fasen i oppbyggingen av det vitenskapelige arkivet på museet.

Fig. 1. Det grønne arkivskapet. Foto: Nina Elisabeth Ingebretsen.
Fig. 1. The green filing cabinet. Photo: Nina Elisabeth Ingebretsen.

Hva har nå dette grønne arkivskapet med Jenny-Rita å gjøre? Antagelig ingenting. Men så lenge jeg har hatt mitt daglige virke i arkivet, har skapet minnet meg om Jenny-Rita. Hvorfor? Ja, si det Skapet har ”alltid” vært der. Og for meg har Jenny-Rita også ”alltid” vært der – på AmS altså. Hun har vært en av ildsjelene bak museets oppbygging og utvikling, og har spesielt ivret for det internmuseale, eller museumsfaglige, arbeidet på AmS. Og der kommer vi til sakens kjerne: Hva hadde det topografiske arkivet vært uten Jenny-Ritas fødselshjelp?

Litt om arkivets historie og Jenny-Ritas rolle

Museet hadde selvfølgelig et arkiv før Jenny-Ritas tid også. Vi har dokumenter helt tilbake fra 1880-årene og framover, blant annet Gabriel Gustafsons dagbøker fra hans reiser på Jæren, og notater og skisser fra utgravninger av gravfeltet på Kvasheim på 1890-tallet. Vi har dokumentasjon fra Tor Helliesens registreringer på Jæren i 1898-1913, og vi har tegninger fra

Helliesen og Anton W. Brøgger sine undersøkelser av Vistehola i 1907 og 1910, i tillegg til en mengde brev og opplysninger om funn og fornminner fra fornminnevernets spede begynnelse og framover. Rapporter og tegninger fra Jan Petersens mange undersøkelser av hustuffer på 1930- til utover på 1950-tallet utgjør en viktig del av arkivet. Et minne om den tyske okkupasjonen finner vi under Friestad i Hå kommune, med en rapport og nitide tegninger fra undersøkelsen av en gravhaug av den tyske arkeologen Ernst Sprockhoff.

Fra de første 40-50 årene er arkivmaterialet begrenset, fra mellomkrigstiden utgjør Jan Petersens materiale en stor andel, og fra 1960-tallet øker mengden dokumenter betraktelig. Den nye Plan- og bygningsloven krevde utredning av konflikter med fornminner før reguleringsplanene ble utarbeidet, og store utbyggingsprosjekter førte dermed til en mengde korrespondanse angående frigivning av fornminner. For å finne fram i arkivene trengtes oversikt og orden. Det var da Jenny-Rita tok fatt på utarbeidelsen av den topografiske ordningen av det topografiske arkivet.

Jenny-Rita ble ansatt ved Stavanger Museums arkeologiske avdeling i 1968. Den gangen hadde arkeologisk avdeling et eget arkiv som angikk fornminner og funn i Rogaland fylke. Innberetninger og lignende dokumenter var ordnet etter prestegjeld, men lå ikke i mapper. Korrespondansen lå ordnet på år i Stavanger Museums fellesarkiv eller i kopibøkene. Jenny-Rita utviklet systemet med topografisk inndeling av dokumentene i mapper for hver matrikelgård innen hver kommune, basert på blant annet Oluf Rygh sin ordning i Landskatalogen. Bergen Museum brukte også topografisk ordning i sitt arkiv, og utgjorde et forbilde for Jenny-Ritas arbeid. Inspirert av danske systemer ble det utarbeidet dosmelapper, eller maskinskrevne kort med oversikt over sakens dokumenter, som ble oppbevart i kartotekbokser.

Arkeologisk avdeling flyttet til nye lokaler i 1973, og AmS ble skilt ut fra Stavanger Museum i 1975. Det topografiske arkivet fulgte med på flyttelasset, der det nå utgjør kjernen i det vitenskapelige arkivet ved AmS.

Selv om arkeologisk utgravningsdokumentasjon mer og mer blir innlevert i digital form, bruker vi fremdeles den topografiske inndelingen fra systemet som Jenny-Rita innførte. Det danner grunnlaget for å finne fram i den store mengden dokumenter, og danner likeens grunnlaget for gjenfinning i det elektroniske journalsystemet AmS innførte i år 2000, der alle eldre dokumenter etter hvert vil bli skannet inn. Dosmelappene fra Jenny-Ritas ordning er nå blitt til dokumentlister på saksomslagene og dokumentoversikter i det elektroniske journalsystemet.

Fig. 2. Jenny-Rita Næss i sitt hjem, juni 2007. Foto: Nina Elisabeth Ingebretsen.
Fig. 2. Jenny-Rita Næss in her home, June 2007. Photo: Nina Elisabeth Ingebretsen.

Avslutningsvis: Dette var bare et gløtt inn i et av Jenny-Ritas internmuseale bidrag på AmS, og en liten hilsen fra det grønne arkivskapet. Lurer du på noe om museets og forvaltningens historie, så kan du spørre Jenny-Rita, hun har sikkert hatt en finger med i spillet i det meste som har skjedd på AmS inntil hun gikk av som underdirektør i 2001. Svar på spørsmål om museets forvaltningshistorie får du også dersom du tar en titt i det grønne arkivskapet. Det står der fremdeles.

Takk til Jenny Rita Næss for besøket hjemme hos henne i juni 2007, der hun ga meg en mengde informasjon om arkivets og museets utvikling. Takk også til arkivleder ved AmS, Tone Daasvand, for hjelp med flere opplysninger om arkivets historie.